

Eugeniusz Mironowicz
(Białystok)

Politycy i społeczeństwo białoruskie II Rzeczypospolitej wobec idei własnego państwa

W okresie I wojny światowej Białoruś niemal przez dwa lata była podzielona linią frontu niemiecko-rosyjskiego. Ponad 2 mln prawosławnych Białorusinów w 1915 r. zostało przesiedlonych z zachodnich guberni w głąb imperium Romanowych¹. Pobyt w Rosji stanowił dla chłopów z Podlasia, Grodzieńszczyzny, Polesia wyjątkowo przyśpieszoną edukację polityczną. Większość poprzez porównanie tradycji, mentalności, stylu życia Rosjan mogła przekonać się, że nie jest „istotnie ruskim narodem”². Ci, którym udało się przeżyć koszmar tułaczki i powrócić do rodzinnych miejscowości, najczęściej wynieśli obraz Rosjan jako ludzi niezwykle szczerych, życzliwych obcokrajowcom. Wielu żyło z przekonaniem, iż tylko dzięki pomocy Rosjan udało im się pozostać wśród żywych.

W 1918 roku zaczęły się pierwsze powroty do spalonych w 1915 r. wiosek, ziemi od kilku lat leżącej odłogiem, na tereny, które wkrótce miały znaleźć się pod kontrolą administracji polskiej.

Ci, którzy w 1915 r. pozostali w niemieckiej strefie okupacyjnej otrzymali możliwość tworzenia własnego systemu oświatowego. Zaistniały wkrótce warunki edukacji młodego pokolenia w języku ojczystym. Według różnych relacji w ciągu dwóch lat powstało od 350 do 500 szkół z białoruskim języ-

¹ У. Ігнатоўскі, *Гісторыя Беларусі ў XIX і пачатку XX стагоддзя*, Менск 1926, с. 221.

² O postrzeganiu Rosjan przez białoruskich uciekinierów z Białostoczczyzny wiele mówią relacje tych ostatnich publikowane w latach 1993-1997 w tygodniku „Niwa”.

kiem nauczania³. Awans języka ojczystego ułatwiał licznie powstającym organizacjom białoruskim propagandę poprzez słowo drukowane.

W latach 1915-1917 żadna z białoruskich organizacji społecznych i politycznych (działały: Białoruska Socjalistyczna Hromada, Ludowa Partia Demokratyczna, Białoruski Komitet Narodowy, Związek Demokracji Białorusi, Białoruskie Towarzystwo Pomocy Ofiarom Wojny, Klub Białoruski, Związek Białoruskich Narodowych Organizacji Społecznych) nie wysuwała postulatów sięgających dalej niż autonomia w obrębie państwowości rosyjskiej⁴. Granicy tej nie przekroczył także odbywający się w kwietniu 1917 r. w Mińsku Białoruski Zjazd Narodowy reprezentujący 11 partii i organizacji społecznych⁵.

Trudno określić jakie byłyby postanowienia I Wszechbiałoruskiego Kongresu, który został zwołany do Mińska 14 grudnia 1917 r., gdyby miejscowi komisarze bolszewicy nie rozpędzili tego przedstawicielstwa narodowego. 1872 delegatów reprezentowało wszystkie zakątki Białorusi oraz różne opcje polityczne. Rada Kongresu, powołana jeszcze przed akcją bolszewików, 25 marca 1918 r. zdecydowała się na ogłoszenie niepodległości Białoruskiej Republiki Ludowej. Wcześniej określono postulowane terytorium mającego powstać państwa, w składzie którego miała być wschodnia Białostoczczyzna, południowa Wileńszczyzna, zachodnia Smoleńszczyzna, Czernihowszczyzna — wszystkie ziemie zwarcie zamieszkałe przez Białorusinów⁶.

Chociaż powstałe w dramatycznych okolicznościach państwo białoruskie w rzeczywistości było fikcją — brak mu było przede wszystkim armii, niezbędnej w owym czasie do obrony niepodległości — to jednak jako idea pozostało na trwale w świadomości setek tysięcy Białorusinów. Niewątpliwie była także katalizatorem procesów prowadzących do powstania Białoruskiej Republiki Radzieckiej⁷.

Gdy wiosną 1919 roku na Białostoczczyznę wkroczyły oddziały Józefa Piłsudskiego, ludność białoruska obrony przed rekwizycjami i gwałtami polskiego wojska szukała u przedstawicieli rządu Białoruskiej Republiki Ludowej w Grodnie⁸.

³ Liczbę 350 szkół wymienia K. Srokowski, *Sprawa narodowościowa na Kresach Wschodnich*, Kraków 1924, s. 11; „Przegląd Wileński” nr 15 z 1926 r. podaje istnienie 500 takich szkół w 1918 r.

⁴ J. Ochota, *Z historii państwowotwórczych poczynań białoruskich*, „Sprawy Narodowościowe”, 1928, nr 1, s. 4.

⁵ В. А. Круталевич, *Рождение Белорусской Советской Республики*, Минск 1975, с. 98.

⁶ У. Ігнатоўскі, *Гісторыя Беларусі...*, с. 235.

⁷ М. Іваноў, *Нацыянальная палітыка ў БССР і беларускае змена вехаўства 20-х гадоў*, [w:] *Studia polsko-litewsko-białoruskie*, Warszawa 1988, s. 128.

⁸ І. Я. Воронко, *Белорусский вопрос к моменту Версальской Мирной Конференции* (zbiór dokumentów), Коўна 1919, s. 53.

Zachowanie się wojsk polskich na Białorusi w 1920 r. oraz polityka Zarządu Cywilnego Ziem Wschodnich spowodowały, że obecność polska przez większość Białorusinów była przyjmowana jako okupacja. Tak przedstawiał sytuację nie tylko premier rządu BRL Anton Łuckiewicz w znanej publikacji *Okupacja polska na Białorusi*⁹, lecz także w innej formie i innymi słowami przedstawiali tę rzeczywistość autorzy opracowania *Krótki zarys zagadnienia białoruskiego* z II Oddziału Sztabu Generalnego¹⁰. Pułkownik Władysław Sikorski w liście do Naczelnika Państwa pisał o średniowiecznych metodach wprowadzania władzy polskiej na Białorusi oraz o zbrojnych wystąpieniach miejscowej ludności przeciwko pojedynczym oddziałom wojskowym¹¹.

Obecność polska był jednak faktem. Politycy, którzy tworzyli Białoruską Republikę Ludową podzielili się na zwolenników zachowania wierności idei niepodległego państwa białoruskiego oraz na zwolenników dogadania się z Polakami i uzyskania w ramach państwowości polskiej przynajmniej autonomii kulturalnej dla Białorusinów. 13 grudnia 1919 r. doszło do rozłamu w Radzie Białoruskiej. Zwolennicy federacji z Polską — Wacław Iwanouski, Paweł Aleksyuk, Iwan Sereda, Szymon Rak-Michajłowski, Branisław Taraszkiewicz, Kuźma Tereszczenko — odczytywali jako szczere deklaracje Piłsudskiego „o możliwości rozwiązania spraw narodowych i wyznaniowych ...bez jakiegokolwiek ucisku ze strony Polski”, które zostały złożone przez Naczelnika Państwa w Wilnie i Mińsku¹². Utworzyli oni Radę Najwyższą, która była wyrazicielem idei federacji z Polską. Pozostali członkowie Rady BRL uznali obecność polską jako okupację państwa białoruskiego. Dokonali wyboru nowych władz. Przewodniczącym Rady został Piotr Kreczeuski, premierem rządu Wacław Łastouski. Rada i rząd BRL przenieśli się do Kowna, gdzie przy wsparciu rządu litewskiego rozpoczęto formowanie oddziałów wojskowych oraz grup partyzanckich na ziemiach kontrolowanych przez Polaków¹³. Powołano sztaby czterech grup operacyjnych, które miały werbować Białorusinów do wojny z Polakami. Dowódcy czwartej grupy kapitanowi Wiaczesławowi Razumowiczowi („Chmarze”), którego sztab mieścił się w Mereczu, udało się nawet stworzyć kilkanaście partyzanckich grup operacyjnych na Grodzieńszczyźnie i Białostocczyźnie. W sztabie Razumowicza znajdowało się dwóch księży katolickich oraz nauczyciel gimnazjum¹⁴. Par-

⁹ A. Łuckiewicz, *Okupacja polska na Białorusi*, Wilno 1920.

¹⁰ *Krótki zarys zagadnienia białoruskiego*, Opracowanie Sztabu Generalnego — Oddział II, Warszawa 1928, s. 85-86.

¹¹ J. Lewandowski, *Mitohistoria*, „Słowo”, 1988, nr 36, wyd. Uniwersytetu Uppsala, s. 22.

¹² У. Ігнагоўскі, *Гісторыя Беларусі...*, s. 248.

¹³ O. Łatyszonek, *Białoruskie formacje wojskowe 1917-1923*, Białystok 1995, s. 102.

¹⁴ J. Kalina, *Bractwo Włościan Białorusinów (1921-1923)*, „Białoruskie Zeszyty Historyczne”, 1994, nr 1, s. 32.

tyzanci wydawali własne pismo w języku białoruskim — „Białoruski Partyzan”, gdzie oprócz publikacji uzasadniającej potrzebę walki z państwem polskim propagowano ideę federacji białorusko-litewskiej¹⁵.

Porozumienie polsko-radzieckie zawarte w Rydze w marcu 1921 r. przez większość polityków białoruskich przyjmowane było jako rozbiór Białoruskiej Republiki Ludowej. Niezależnie od negatywnej oceny traktatu ryskiego, twórcy byłej Rady Najwyższej — Branisław Taraszkiewicz, Waclaw Iwanowski, Anton Łuckiewicz, Szymon Rak-Michajłouski, ksiądz Adam Stankiewicz — zdecydowali się na współpracę z władzami polskimi. Wychodzili oni z założenia, że walka przeciwko Polsce i Rosji nie ma żadnych szans powodzenia, a w zaistniałej sytuacji najważniejsza jest praca organiczna — walka o własne szkoły, tworzenie spółdzielni produkcyjnych, przygotowanie się do wyborów parlamentarnych¹⁶. Branisław Taraszkiewicz, na przykład, był przekonany, że parlamentaryzm i demokracja polska stworzą Białorusinom możliwości pełnego rozwoju życia narodowego¹⁷. Zwolennicy dogadania się z władzami polskimi nazywali siebie realistami. Niektórzy z nich brali nawet udział w przygotowywaniu „buntu Żeligowskiego”¹⁸. Później przez krótki okres pełnili wysokie funkcje w administracji Litwy Środkowej¹⁹. Taraszkiewicz kierował departamentem oświaty. Efektem było utworzenie ponad 160 szkół z białoruskim językiem nauczania, które wraz z dymisją ich twórcy zostały zlikwidowane²⁰.

Zwolennicy walki o niepodległość i zachowania wierności Białoruskiej Republice Ludowej zwołali we wrześniu 1921 r. Białoruską Naradę Polityczną z udziałem przewodniczącego Rady BRL Piotra Kreczeuskiego i ministra spraw zagranicznych rządu emigracyjnego Aleksandra Ćwikiewicza²¹. Zaistniałą sytuację określono jako okupację Białorusi przez dwa sąsiednie państwa i wezwano wszystkich patriotów do walki o jej suwerenność. „Sowiecka Białoruś — pisał Ćwikiewicz — została utworzona cudzymi, nie białoruskimi rękami. To jest twór sztuczny, nieszczery, faryzeuszowski. Porównywać ją z autentycznym ruchem białoruskim, myśleć, że zakończy się to odrodzeniem białoruskości jest co najmniej naiwnością”. Polemizując z „realistami”, którzy podjęli się współpracy z Polakami oznajmił, że „morze łez niewinnych ofiar to rzeczywiście skutek realnej polityki. Obrabowane spółdziel-

¹⁵ *Niama pryjaciela — szukaj*, „Białoruski Partyzan”, 1922, nr 2-3.

¹⁶ Б. Тарашкевіч, *Аўтабіяграфія*, „Спадчына”, 1996, н-р 4, с. 110.

¹⁷ Tamże, s. 111.

¹⁸ Tamże, s. 112.

¹⁹ Tamże, s. 113.

²⁰ M. Siemakowicz, *Polityka władz rosyjskich, niemieckich i polskich wobec szkolnictwa białoruskiego w latach 1903-1922*, „Białoruskie Zeszyty Historyczne”, 1997, nr 7, s. 46-47.

²¹ А. Ліс, *Ручычыся пра беларускую дзяржаўнасць*, „Спадчына”, 1996, н-р 3, с. 139.

nie, zniszczone szkoły i przytulki dla dzieci, „kula w łeb” za czytanie gazet białoruskich, rodzice z pobitymi twarzami, dzieci z okaleczonymi duszami. To wszystko co dała Polska autonomicznej Białorusi, o której mówią zwolennicy realnej polityki... Dla Aktu 25 Marca, dla niezależnej białoruskiej państwowości nie ma alternatywy”²².

Wcielanie tej idei w życie przy pomocy czynu zbrojnego dokonywało się jednak bez większego powodzenia. Choć uczestnicy konferencji praskiej zaangażowali się w tworzenie struktur konspiracyjnych i grup zbrojnych na Grodzieńszczyźnie i Białostocczyźnie, były one likwidowane przy pomocy lokalnych sił policyjnych i wojskowych. Wkrótce większość konspiratorów stanęła przed sądem²³. Wielu uczestników ruchu partyzanckiego z wyroku sądów zostało skazanych na karę śmierci²⁴.

Niezwykle trudno jest określić, które grupy partyzanckie działające w latach 1922-1923 na terenach północno-wschodnich II Rzeczypospolitej były kontrolowane przez białruski ośrodek kowieński, a które były sterowane przez centra dyspozycyjne w Mińsku lub Moskwie. Z pewnością po 1923 r., po wstrzymaniu pomocy dla emigracyjnego rządu białoruskiego przez Litwę, ruch ten stracił niepodległościowy charakter²⁵. Antypolska nielegalna opozycja białoruska znalazła się pod kontrolą Kominternu.

Komuniści stwarzając białoruskie państwo radzieckie wyjątkowo starannie zadbali o nadanie mu atrybutów autentyczności. Białoruskie szkoły, administracja, kultura, białoruski język państwowy zbyt mocno kontrastowały z rzeczywistością po drugiej stronie granicy ryskiej, by nie zostać zauważonymi. Sowieckim złudzeniom ulegli także sami rzecznicy niepodległości — prezes Rady Ministrów BRL Waclau Łastouski oraz wspomniany Aleksander Ćwikiewicz. W 1925 r. przekazali oni swoje pełnomocnictwa dla rządu Białorusi Radzieckiej²⁶. Obaj zostali aresztowani podczas pierwszej fali represji skierowanej przeciwko inteligencji białoruskiej w 1930 r. i zesłani na Sybir. Rozstrzelano ich w 1937 r.

Trudno określić jaką rolę odegrał Aleksander Ćwikiewicz latem 1925 r. w kształtowaniu oblicza Białoruskiej Włościańsko-Robotniczej Hromady. Jak twierdzi w swojej autobiografii Branisław Taraszkiewicz, podczas ich spotkania w Gdyni w lipcu 1925 r. Ćwikiewicz przekonywał go o potrzebie uznania rządu BSRR jako jedynego reprezentanta narodu białoruskiego²⁷. Kilka dni później Branisław Taraszkiewicz, Szymon Rak-Michajłouski, Piotr Miatła,

²² А. Галынец (Александр Цвікевіч), *Чатыры гады 1918- 25.III.1922*, „Спадчына”, 1996, н-р 3, с. 144-145.

²³ *Працэс 45-ці беларусаў у Беластоку*, Вільня 1923.

²⁴ *Браты Беларускай Партызаны*, „Беларускі Партызан”, 1922, н-р 1.

²⁵ О. Łatyszonaк, *Białoruskie organizacje wojskowe...*, s. 104.

²⁶ А. Грыцкевіч, *Ідэя незалежнасці Беларусі ў гістарычным аспекце*, „Спадчына”, 1996, н-р 5, с. 27.

²⁷ Б. Тарашкевіч, *Аўтабіяграфія...*, с. 138.

Pawał Wałozyn, Jury Sabaleuski wystąpili z Białoruskiego Klubu Poselskiego i utworzyli Klub Poselski Białoruskiej Włościańsko-Robotniczej Hromady. Hasłami nowego klubu były rewolucyjny rząd robotniczo-chłopski i niepodległa Białoruś w ścisłym związku z narodami, które już zdobyły się na nową strukturę społeczną²⁸. Kierunek nowej orientacji był nader wyraźny.

Twórcy Hromady wcześniej byli rzecznikami współpracy z Polską. Zwolennicy nurtu niepodległościowego często zarzucali im polonofilstwo, zdradę białoruskich interesów narodowych. Z analizy wypowiedzi Taraszkiewicza wydaje się jednak, że stawka na Białoruś Radziecką była wynikiem całkowitej utraty wiary, że w warunkach państwowości polskiej, realizującej endecką politykę inkorporacji ziem wschodnich, możliwe było uzyskanie jakichkolwiek koncesji na rzecz białoruskiej sprawy narodowej. Z pewnością Taraszkiewicz, Rak-Michajłowski, Wałozyn, Miatła, Sabaleuski nie byli zwolennikami komunistycznej ideologii. Zdecydowali się na generalną zmianę orientacji upatrując szansę dla przetrwania narodowego Białorusinów w zjednoczeniu ziem białoruskich w ramach BSRR. Taraszkiewicz zdecydował się na pełną współpracę z komunistami, został członkiem KPZB, był nawet uczestnikiem III Konferencji tej partii odbywającej się w listopadzie 1925 r. w Moskwie²⁹. Aresztowania przywódców Hromady i likwidacja partii nie wywołały żadnych reakcji Moskwy, bowiem w międzyczasie zmieniła się koncepcja polityki radzieckiej wobec Europy Środkowej i białoruska irredenta przestała być chwilowo potrzebna³⁰.

Rozwój kultury narodowej na Białorusi Radzieckiej w latach dwudziestych wzbudzał życzliwe zainteresowanie nie tylko polityków lewicowych, lecz także zdecydowanych antykomunistów. „Tak bezkrytycznie wierzyłem w fatamorganę sowiecką — pisał Franciszak Alachnowicz — że nawet agentów Głównego Urzędu Politycznego traktowałem jak ludzi godnych zaufania, dżentelmenów, nieomal przyjaciół. Otrzeźwienie przyszło zbyt późno”³¹.

Inne partie i organizacje białoruskie o niekomunistycznej orientacji, nie będące na utrzymaniu administracji lub policji państwowej, z reguły w swoich programach miały zapisane utworzenie niepodległego państwa białoruskiego. Różnie jedynie rozkładano akcenty w tej sprawie. Prawosławne Białoruskie Zjednoczenie Demokratyczne, działające w latach 1927-1931, chciało przede wszystkim bronić interesów prawosławia. Protestowało przeciwko narzuconej autokefalii, rewindykacji świątyń i majątku cerkiewnego, domagało się prawnego uregulowania stosunków Cerkwi z państwem polskim na zasadzie poszanowania równości wyznań. Dopiero jako następny problem

²⁸ K. Gomółka, *Białorusini w II Rzeczypospolitej*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Gdańskiej. Ekonomia”, 1992, nr 31, s. 64.

²⁹ A. Bergman, *Sprawy białoruskie w II Rzeczypospolitej*, Warszawa 1984, s. 155.

³⁰ Р. Лазько, *Хто знішчыў „Громаду”*, „Беларуская міну ўшчына”, 1994, н-р 2, с. 48.

³¹ F. Olechnowicz, *Prawda o Sowietach*, Warszawa 1937, s. 10.

w programie partii wpisano budowę niepodległego państwa białoruskiego, a w dalszej kolejności sprawy socjalne i gospodarcze³².

Najbardziej konsekwentnie idei niepodległości Białorusi w granicach etnicznych broniła Białoruska Chrześcijańska Demokracja. Chadecja w latach 1921-1926 przeszła szereg istotnych przeobrażeń. Z organizacji katolickiej o charakterze społeczno-religijnym stała się stronnictwem politycznym, bardziej narodowym niż wyznaniowym. W 1926 r. w programie partii zapisano, że jest ugrupowaniem skupiającym Białorusinów niezależnie od wyznania. Zdaniem przywódców, wśród których wielu było księży katolickich, w realiach państwa polskiego potrzebna była przede wszystkim obrona białoruskich interesów narodowych. Wszelkie próby szukania rozwiązań problemu białoruskiego w ramach systemu politycznego Polski lub Białorusi Radzieckiej chadecy konsekwentnie nazywali zdradą narodową, oddalając jedynie słuszne rozwiązanie, jakim było utworzenie państwa Białej Rusi³³. W ocenie polskich ugrupowań prawicowych BChD była „bolszewizowaną” organizacją, zaś w ocenie komunistów „socjalfaszystowską” i skrajnie burżuazyjną³⁴.

Radykalnie inną koncepcję rozwiązania problemu białoruskiego w Polsce realizowali Anton Łuckiewicz i Radaślau Astrouski. Wychodzili oni z założenia, że antybiałoruska polityka rządów polskich była konsekwencją powiązania białoruskich organizacji z komunistami. Walka z komunizmem powodowała, że przy okazji impetu państwa uderzał również w Białorusinów. Uznali, że przy wyraźnym zaakceptowaniu istniejącego stanu prawnopolitycznego są szanse na realizację białoruskich aspiracji narodowych³⁵. Utworzony przez nich Związek Białoruskich Organizacji Kulturalnych i Gospodarczych (Centrsajuz) przez komunistów i chadeców zgodnie był określany „białoruską sanacją” „stowarzyszeniem polonofilów”. Przyjmując lojalną postawę wobec państwa polskiego ani Łuckiewicz, ani Astrouski nie wyrzekali się myśli o utworzeniu w przyszłości zjednoczonego i niepodległego państwa białoruskiego³⁶. Zdecydowali się ratować sprawę białoruską w II Rzeczypospolitej nawet we współpracy z władzami polskimi.

W połowie lat trzydziestych pojawiła się jeszcze jedna koncepcja rozwiązania białoruskiego problemu narodowego i państwowego. Jesienią 1935 r. Fabian Akinczyc i Uładzislau Kazłouski utworzyli Białoruską Partię Narodowo-Socjalistyczną. Choć niewiele, poza nazwą, miała ona wspólnego z organizacją Hitlera i na gruncie białoruskim prezentowała się dość kuriozalnie, niemniej jednak pojawił się pomysł wprowadzenia do gry o Białoruś jeszcze jednego czynnika — hitlerowskich Niemiec.

³² „Праваслаўная Беларусь”, 10.11.1927, н-р 3.

³³ A. Stankiewicz, *Bielaruski chryścijanski ruch*, Wilnia 1939, s. 180.

³⁴ „Sprawy Narodowościowe”, 1931, nr 6, s. 461.

³⁵ A. Bergman, *Sprawy białoruskie...*, s. 191-193.

³⁶ „Sprawy Narodowościowe”, 1932, nr 1, s. 68.

Partia ta oprócz głównego celu — zjednoczenia wszystkich ziem białoruskich we własnym niepodległym państwie, zapowiadała walkę ze „zdradą narodową i renegecją”, w tym z „polsko-katolickim i prawosławno-marksistowskim klerem”³⁷.

Oprócz Hromady, wyżej wymienione ugrupowania nie miały wielkiego poparcia społecznego. Czynione przez działaczy różnych organizacji próby zainteresowania białoruskiego społeczeństwa sprawami narodowymi, przekonania go do kwestii niepodległości nie przyniosły pożądanych rezultatów. Niewielu zresztą Białorusinów wierzyło w powodzenie jakichkolwiek działań w tym kierunku. Chłopów, którzy stanowili przytłaczającą większość społeczeństwa białoruskiego w II Rzeczypospolitej, upokarzanych codziennym ubóstwem i zachowaniem kresowej administracji, bardziej przyciągały radykalne hasła komunistów. Charakterystycznym zjawiskiem całego dwudziestolecia międzywojennego było narastanie zachowań irracjonalnych — poszukiwania dróg wyjścia wobec upokarzającej sytuacji poprzez uczestnictwo w sektach religijnych lub jacejkach KPZB. Styl funkcjonowania tych ostatnich był zresztą bardzo podobny do życia sekt religijnych.

W znanej lekturze oraz w bezpośrednich relacjach ludzi pamiętających lata dwudzieste i trzydzieste trudno doszukać się przejawów akceptacji państwa polskiego przez jakiegokolwiek grupy ludności białoruskiej. Powszechnie państwo polskie odbierano jako obce. Bez żalu przyjmowano jego upadek we wrześniu 1939 r. Brak jest jednakże śladów masowego poparcia ze strony tychże Białorusinów dla porządku przyniesionego przez armię Stalina. Białoruska Socjalistyczna Republika Radziecka w latach 1939-1941 okazała się tworem równie obcym jak II Rzeczpospolita³⁸.

Зме ст

У 1919 г. сярод палітыкаў, якія складалі Раду Беларускай Народнай Рэспублікі, адбыўся падзел на прыхільнікаў і праціўнікаў супрацоўніцтва з Польшчай. Два гады пазней, калі Беларусь была падзелена паміж Савецкую Расію і Польшчу, у беларускім руху побач незалежніцкай плыні існаваў прасавецкі напрамак, які прадстаўляў прыхільнікаў уключэння Заходняй Беларусі ў склад беларускай савецкай дзяржаўнасці.

Summary

In 1919 Belarusian politicians constituting the Council of the Belarusian Popular Republic divided into advocates and opponents of cooperation with Poland. Two years later, after Belarus had been partitioned between Poland and the Soviet Russia, the Belarusian political movement, beside a faction oriented toward national independence, included also a pro-Soviet orientation which represented adherents of the incorporation of Western Belarus into the Belarusian Soviet republic.

³⁷ „Sprawy Narodowościowe”, 1935, nr 6, s. 664.

³⁸ E. Mironowicz, *Ludność białoruska Białostoczczyzny wobec władzy radzieckiej w latach 1939-1941*, [w:] *Spoleczeństwo białoruskie, litewskie i polskie na ziemiach północno-wschodnich II Rzeczypospolitej w latach 1939-1941*, Warszawa 1995.